

SLOVO ÚVODEM

Vážení čtenáři,

v souvislosti s rozhodováním našich zákonodárných sborů ve věci dalšího osudu bývalých obecních lesů v národních parcích se mnozí z vás možná zamysleli. Zamysleli nad tím, jak napravení minulých křivd v oblasti majetkové skloubit s nezbytným zajištěním kvalitní péče o národní přírodní dědictví, uchované v našich národních parcích.

V Podyjí, bude-li návrh novely příslušného zákona definitivně schválen, by mělo do rukou obcí přejít na 8 % plochy lesních pozemků. Nepochybně významná výměra lesa, který není běžným lesem hospodářským, nýbrž dle litery zákona lesem zvláštního určení. Toto určení vyplývá z jeho specifického ochranného režimu, který je dán poměrně přísnými právními normami. Obcím by se tak měl navrátit majetek, který nemohou plnohodnotně komerčně využívat, jak by si jistě přály. Danažský dar, tak to trefně a lapidárně označil starosta jedné obce. Jistě existují pro všechny dotčené strany mnohem přijatelnější varianty řešení. Ať již je to kompenzace formou vydání jiných vhodných státních lesních, či dalších pozemků, nebo krajní krok spočívající ve finanční náhradě.

Moudří však mají jiný názor. Názor, který jde proti zásadám uplatňovaným ve většině světa, Rusko a USA nevyjímaje. Zásadám, které vycházejí z nezcizitelnosti přírodního a kulturního dědictví té které země, či národa. O veřejné statky s trefným přívlastkem "národní" by se měl nepochybně starat stát. Již z toho důvodu, že se jedná o "majetek" národa, jehož správa je krajně specifická, finančně a odborně velmi náročná. Řešení, které se zdá pro mnohé senátory a poslance lákavé svojí zdánlivou jednoduchostí a spravedlností, však může být řešením velmi složitým a nespravedlivým. Zcela jistě vyvolá do budoucna velké finanční nároky a bude příčinou mnoha zbytečných sporů. U některých národních parků bude znamenat začátek jejich konce. Paradoxem

(dokončení na straně 2)

Národní park Podyjí – součást sítě chráněných území Evropy

Moravské a dolnorakouské Podyjí – Thayatal je přírodní a kulturní fenomén, který oprávněně budí pozornost. I když se jedná jen o nepatrný přírodní ostrůvek v evropské krajině jinak civilizací významně pozměněné, měřítka daná svoji rozlohou překračuje. Oba státy, Česká republika i Rakousko, toto chápou a výrazem toho je i vznik národních parků, které tvoří svým charakterem integrální celek. Přirozeně tak vzniká region, jehož společnou budoucností je ochrana dochované krajiny, včetně jedinečné přírody, historických památek a vpravdě sousedská spolupráce. Je symbolické, že po dlouhá desetiletí rozdělená Evropa nachází v ochraně takových území, ke kterým patří i Podyjí, společnou řeč.

Mnozí lidé jsou již alergičtí na neustále papouškovanou frázi o evropské integraci, vstupu do Evropy a podobně. Oblast životního prostředí a zvláště příklady potřeby spolupráce při ochraně konkrétních prostorů v příhraničních oblastech však jsou dobrou ilustrací nezbytnosti společných kroků a postupů. A nelze se od této zásady odchylovat zvláště tam, kde řeka vytvořila jedinečné údolí, jehož každý břeh náleží jinému státnímu útvaru. Podobně spolupracují i jinde

a tzv. přeshraniční národní parky, zvláště po pádu železné opony, nacházejí v rámci Evropy svůj význam. Příkladem je mnoho. I všechny naše národní parky mají svůj protějšek, své "dvojče", na druhé straně hraniční čáry: Šumava – Böhmerwald, Krkonoše – Karkonosze, České Švýcarsko – Sächsische Schweiz. Snad i díky rozvíjející se spolupráci mezi evropskými chráněnými územími Federace národních a přírodních parků EUROPARC zasvětila loňské generální zasedání v polském Zakopanem tématu přeshraniční spolupráce v ochraně přírody. A věřte, že jako jeden z příkladů zde byl úspěšně prezentován i nově vznikající a pro mnohé neznámý Národní park Podyjí – Thayatal. V návaznosti na tuto událost proběhne v červnu tohoto roku v rakouském Retzu odborný seminář pořádaný EUROPARCem a Správou NP Thayatal k přeshraniční spolupráci chráněných území. Je potěšující, že se mnoho odborníků z celé Evropy bude mít možnost seznámit i s naším Podyjím.

Loňská návštěva expertů Rady Evropy, kteří měli možnost poznat naši přírodu a posoudit zdejší poměry - mnozí starostové ostatně byli u toho - vyústila v pozitivně podanou hodnotící zprávu, která byla v centrále Rady Evropy ve Štrasburku kladně přijata s výsledkem udělit Evropský diplom Národnímu parku Podyjí. I tento krok můžeme chápat jako jednu z mnoha potřebných jízd do stanice Evropa.

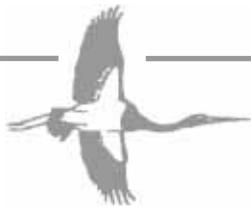
Izolace není na místě. Potřebná je velmi rozumná prezentace zdejšího regionu Podyjí-Thayatal a jeho citlivé využívání. Bez velkého humbuku, bez komerčně-

(dokončení na straně 2)

Obsah:

Slovo úvodem ...	1	Příroda a kultura	5
NP Podyjí - součást sítě chráněných území Evropy	1	Roste v Podyjí	5
Těžby v lesích NP Podyjí začátkem roku 2000	2	Pro naše návštěvníky	6
Z úředního šanonu	2	Ze sousedního břehu	6
Neradi vidíme	3	Chráněná území České republiky	7
Zprávy z národního parku	3-4	Připravili jsme pro Vás ...	8

Těžby v lesích NP Podyjí začátkem roku 2000

V souvislosti s posláním NP Podyjí definuje schválený Plán péče o NP Podyjí a jeho ochranné pásmo cílový stav lesních porostů. Současně také definuje postupy jak tohoto stavu v člověkem přeměněných (nepůvodních) porostech dosáhnout. Z těchto obecných tezí potom platný lesní hospodářský plán předepisuje maximální povolenou výši těžeb a doporučuje konkrétní zásahy v jednotlivých lesních porostech. Podle aktuální situace (semenné roky cílových dřevin, proclonění porostů apod.) Správa NP umísťuje účelové těžby do jednotlivých lesních porostů a zásahy realizuje.

Již tradičně probíhaly nejrozsáhlejší lesnické zásahy na území NP Podyjí v prvních čtyřech měsících roku, tedy v období vegetačního klidu. V této době dochází k nejmenším škodám na lesních porostech, neboť půda bývá alespoň v lednu a únoru zmrzlá. V případě sněhové pokrývky je v maximální míře zaštetřeno přirozené zmlazení lesních dřevin a na jaře není, kromě nových pařezů, možno najít stopy po pojezdu techniky a přibližování dříví.

V uvedeném období se podařilo realizovat 42% plánovaného ročního objemu těžeb, přičemž 95% realizovaného objemu byly těžby obnovní. Jejich cílem je dosáhnout jemnější věkové a prostorové struktury porostu (tzn. smíšení různě starých a různě vysokých stromů), která zajišťuje větší stabilitu porostů proti klimatickým výkyvům (sucho, silný vítr apod.). Současně se těmito zásahy dosahuje tzv. cílové dřevinné skladby. Podporují se dřeviny, které na zdejších stanovištích mají optimální podmínky

pro svůj růst a současně mají v oblasti národního parku svůj přirozený areál výskytu (dub, buk, habr, lípa, javor atd.). Naopak jsou postupně těženy dřeviny, které zde byly v minulosti zavedeny uměle z důvodu intenzifikace lesní produkce, vytvářejí stejnověkové monokultury a jsou náchylné k poškození větrem, suchem a následně podkorním hmyzem (smrk, borovice, modřín).

Nejrozsáhlejší zásahy jsou nyní dokončovány západně od Lukova při okraji lesního komplexu podél bývalých „drátů“. Rozsáhlé plochy borových porostů jsou rozčleňovány do menších obnovních prvků, při zásazích je ponechána většina vtroušených listnáčů v porostu (zejména staré, vysoké duby, nižší habry a lípy) a je zde maximální snaha využít přirozené zmlazení dubu. Tím nedochází ke vzniku větších holin a postupně dochází k výškové, věkové a druhové rozrůzněnosti porostu. Pod řídké patro ponechaných listnáčů budou podsazovány buk a lípy. Tím dojde ke vzniku prostorově i věkově rozrůzněných porostů, které se budou postupně blížit modelu přírodně blízkého lesa.

Podobně zaměřené zásahy byly provedeny při okraji lesního komplexu nad Ledovými slujemi, kde bylo využito ploch přirozeného zmlazení buku, jilmu, javoru a vtroušených vzácných dřevin (např. třešeň). V osluněných ploškách, vzniklých po těžbě skupin modřínu a borovice, probíhá zalesnění dubem. Při zásazích v takto směřovaných porostech ponechává Správa NP Podyjí na místě odumřelé

dřevo listnatých dřevin, které je hostitelem řady vzácných druhů hmyzu a rostlin. Jeho rozkladem se vrací do půdy velké množství živin, využitelných další generací lesa.

V oblasti Kyperku (poblíž státní silnice do Vranova nad Dyjí – nad vranovskými serpentínami) probíhají na několika obnovních plochách metodicky obdobné zásahy. Zde, ve vyšších polohách, se však více uplatňuje v obnově přirozené zmlazení buku v doprovodu habru. Na zastíněných plochách je prováděna podsadba jedle, neboť zde nacházíme hlubší a bohatší půdy, které zejména na stinných svazích roklí netrpí dlouhodobým vysycháním.

V jihovýchodní části NP v okolí Sealsfieldova kamene mohli návštěvníci podél turistické cesty zaregistrovat zvýšenou aktivitu při zásazích, jejichž cílem byla strukturální diferenciací tamních dubových porostů. Zde není třeba upravovat dřevinnou skladbu (v dubových porostech je vtroušena bříza, lípa, jeřáb), zásahy jsou směřovány pouze k věkové a výškové rozrůzněnosti a je při nich využíváno výhradně přirozené zmlazení dubu (neprovádí se zde žádné umělé zalesňování).

Všecké obnovní těžby správa NP před hlavní turistickou sezónou ukončí, cesty budou uvedeny do původního stavu a během vegetačního období proběhnou pouze výchovné zásahy v mladších porostech (prořezávky a probírky). Nezástanou tak uzavřeny některé úseky cest a návštěvníci nebudou rušeni nadměrnou kumulací lesnické techniky. -vrt-

Vážení čtenáři,

(dokončení ze strany 1)

zůstává, že po několik let Správa NP Podyjí cíleně a soustavně získává finanční prostředky na výkup pozemků od obcí i drobných vlastníků, kteří na nich nechtějí, či nemohou hospodařit. Děje se tak doslova po metrech čtverečních. A nyní kapitáni, kteří nerespektují střelku kompasu, otáčejí kormidlem o 180 stupňů a hospodaří neuvážlivě se stovkami hektarů.

Vážení čtenáři, představoval jsem si, že budete číst v Podyjském listí veselejší úvodníky. Nad nesmyslnými kroky zpět se však usmívat nelze. Možná jen pousmát. Útrpně.

Ing. Tomáš Rothrockl,
ředitel Správy Národního parku Podyjí

Národní park ...

(dokončení ze strany 1)

průmyslového cestovního ruchu. S vědomím, že Podyjí je neustále ohroženo tím, že může být rozneseno na podrážkách bot masového „takycestovatelství“.

Konečně i z tohoto hlediska bude zdejší území pod drobnohledem Evropy. Chránit pro zachování hodnot a pro poučení nás lidí. Tak by asi mohlo znít motto evropské spolupráce v péči o chráněná území překračující hranice. -tor-

Z ÚŘEDNÍHO ŠANONU

Krajinotvorné programy v roce 2000

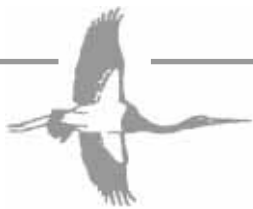
V letošním roce, stejně jako v loňském, vypsalo Ministerstvo životního prostředí ČR tři dotační programy v oblasti ochrany přírody a krajiny: Program péče o krajinu, Program revitalizace říčních systémů a Program drobných vodohospodářských ekologických akcí.

V rámci Programu péče o krajinu se finanční prostředky mohou poskytnout na tato opatření: ochrana krajiny proti erozi, udržení kulturního stavu krajiny, podpora druhové rozmanitosti. Žadatelem může být fyzická i právnická osoba s právním vztahem k pozemku nebo na základě pověření vlastníků či nájemců pozemků i jiná fyzická nebo právnická osoba. V rámci tohoto programu lze přiznat pouze neinvestiční prostředky až do výše 100% prokázaných nákladů.

Program revitalizace říčních systémů je programem obnovy, stabilizace a péče o vodní režim krajiny. Finance lze poskytnout na realizaci opatření v rámci těchto bloků - revitalizace přirozené funkce vodních toků, zakládání a revitalizace prvků systému ekologické stability vázané na vodní režim, revitalizace retenční schopnosti krajiny, rekonstrukce technických prvků a odbahňování produkčních rybníků, výstavba nových kořenových čistíren, zakládání umělých mokřadů. Žádat mohou vlastníci pozemků, správci toků, nájemci se souhlasem vlastníka nebo Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Výše poskytnutých finančních prostředků je závislá na typu žadatele, revitalizačním efektu a typu opatření.

Program drobných vodohospodářských ekologických akcí je zaměřen zejména na problémy s čištěním odpadních vod u obcí s počtem ekvivalentních obyvatel nižším než 3000. Příspěvky mohou být přiznány na výstavby, případně rekonstrukce splaškové nebo jednotné kanalizace a na výstavby nebo rekonstrukce čistíren odpadních vod. Žadatelé mohou být obce, svazky obcí a vodohospodářské akciové společnosti s majoritní účastí obcí. Přímé dotace lze získat v maximální výši 80% nákladů na stavbu.

Podrobnější informace k uvedeným Programům je možno získat na Správě Národního parku Podyjí - tel. 0624/226722 nebo na Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR – středisko Brno, Lidická 25/27, 657 20 Brno, tel. 05/41321124. -ma-

Výzkumné plochy na vřesovištích

Počátkem května byly na Kraví hoře, u kaple P. Marie Bolestné a za obcí Havraníky vytyčeny trvalé botanické výzkumné a monitorovací plochy. Slouží ke sledování účinnosti managementových zásahů, které Správa NP Podyjí provádí za účelem zachování vřesovišť. Každá plocha je ohraničena nízkou drátěnou ohradkou a informační tabulkou. Děkujeme všem návštěvníkům parku, že tyto plochy neničí. -kar-

Česká národní sekce EUROPARC založena

Dne 8. března se uskutečnilo v Křivoklátě setkání představitelů správ našich velkoplošných chráněných území, které jsou členy Federace EUROPARC. Ředitelé správ národních parků a Správy CHKO ČR schválili statut české sekce EUROPARC a de facto tak založili toto potřebné národní uskupení, které bude hrát významnou roli v reprezentaci naší ochrany přírody a krajiny v rámci Evropy, ale i nepochybně splní tolik potřebnou úlohu koordináční. -tor-

NERADI VIDÍME

Jarní úklid na řece Dyji

Správa NP Podyjí provádí na svém území v průběhu celého roku úklid nejrůznějšího odpadu včetně zátěží po bývalé Pohraniční stráží. Zvlášť významné je z tohoto pohledu období časného jara, kdy je prováděn velmi důkladný úklid břehů Dyje od Vranova až po Znojmo. Letošní zkušenost učiněná v probouzející se přírodě je vpravdě skličující: velké množství odpadků všeho druhu vypovídá o cynickém vztahu některých z nás k přírodnímu prostředí.

Pro ilustraci uvádíme, že na šestikilometrovém úseku břehů pod Vranovem nad Dyjí bylo posbíráno 32 pytlů odpadků. Jejich charakter nás opravňuje tvrdit, že někteří občané Vranova využívají řeku Dyje ke svéráznému způsobu likvidace svého domovního odpadu. Je pravděpodobné, že ještě větší objem těžkého odpadu skončil na dně řeky. O tom konec konců svědčí desítky pneumatik, plných igelitových pytlů, hrnců a dalších neplovoucích předmětů, které jsou v letním období nalézány a odváženy při likvidaci invazní netýkavky žláznaté. Přestože se nalézáme ve středoevropském prostoru, jsou bohužel těmto lidem bližší spíše praktiky obyvatel sídlících na březích některých asijských řek. -la-

Společné zasedání dvou ministerstev v Podyjí

Ve dnech 1. a 2. března 2000 proběhlo v NP Podyjí společné pracovní jednání zástupců Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství k problematice agroenvironmentální politiky a ekologického zemědělství v naší republice. Zachování krajiny s vysokou přírodní hodnotou vyžaduje velkým dílem spoluúčast zemědělců, kteří na těchto cenných plochách hospodaří. Ekonomicky jsou to stanoviště nerentabilní a z hlediska jejich zachování, údržby a obnovy je nutná úzká spolupráce zemědělců s orgány ochrany přírody.

Potřeba chránit a obnovovat přírodu vedla ve vyspělých zemích Evropy k zavedení programů, v rámci kterých jsou zemědělci placeni za zvýšenou ochranu nebo obnovu životního prostředí. V České republice je zavádění těchto programů v souvislosti se vstupem do Evropské unie

povinné, termín splnění tohoto závazku je rok 2003. Na společném pracovním jednání se vyhodnocovala všechna nezbytná a potřebná opatření a možnosti jejich realizace v praxi. Se zkušenostmi ekologického zemědělství v praxi přítomné seznámili zástupci zemědělského podniku Podyjí a.s. Horní Břečkov, který ekologicky hospodaří v NP Podyjí v katastru Čížov. -bp-

Účastníci zasedání diskutují na vinici Šobes

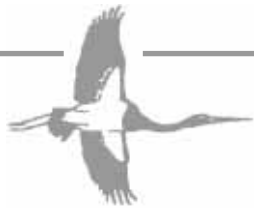
Rada NP Podyjí zasedala

Stalo se již každoroční tradicí, že čas nástupu jara je ve znamení jednání pléna Rady NP Podyjí. Bylo tomu tak i letos. První jarní den proběhlo ve Znojmě zasedání tohoto poradního sboru naší instituce. Na jednání navazovala druhý den odborná exkurze do oblasti Klapperova potoka na Lukovsku.

Více než padesát našich spolupracovníků, starostů obcí, úředníků a příznivců národního parku, se setkala spolu s vedením Správy NP Podyjí, aby zhodnotili práci v loňském roce a byli seznámeni s úkoly pro rok 2000. Jednání řídil předseda rady doc. RNDr. Vladimír Hanák se svým příslušným kritickým i přívětivým přístupem.

Vzácným hostem byl i bývalý šéf odboru ochrany přírody MŽP ČR pan Ing. František Urban, nyní viceprezident Mezinárodního svazu ochrany přírody IUCN. Tento diplomat české ochrany přírody přinesl čerstvou radostnou zprávu z centra Rady Evropy ve Štrasburku: skupina expertů této evropské instituce schválila koncem února návrh na propůjčení Evropského diplomu Národnímu parku Podyjí. Našemu národnímu parku jako prvnímu v České republice bude propůjčeno toto zavazující ocenění, které nepochybně podtrhuje jeho jedinečné přírodní kvality a zároveň zhodnocuje způsob spravování území ze strany příslušných státních institucí. -tor-

Proč se kácí akáty na Kraví hoře?

Kraví hora je součástí širokého pásu vřesovišť táhnoucího se jihozápadním směrem od Znojma k Hnanicím a dále k Retzu. Původně na těchto plochách rostly světlé doubravy, které byly v raném středověku vykáceny a přeměněny na pastviny a drobná polička. Takto byly využívány až do poloviny padesátých let tohoto století. V průběhu staletí se na odlesněných plochách vytvořilo unikátní náhradní společenstvo, které umožnilo přežít teplomilným druhům rostlin a živočichů. Jen namátkou lze jmenovat například vstavač kukačku, smil písečný, kručinku chlupatou, koniklec velkokvětý či křivatec český. Velmi bohatě je zastoupen hmyz. K nejpůvodnějším patří zřejmě kudlanka nábožná. Entomologové dokladují výskyt velkých a nápadných tesaříků a krasců. Unikátní je přítomnost střívkáka *Lebia marginata*, kterého kromě Kraví hory nenaleznete nikde jinde v naší republice.

Po ukončení extenzivního způsobu hospodaření, hlavně pastvy, začala být

vřesoviště ohrožována mimo jiné zarůstáním náletovými dřevinami, často velmi agresivními. K nejnebezpečnějším patří trnovník akát. Pamětníci jistě potvrdí, že před čtyřiceti roky byla Kraví hora bez stromů a keřů. Pokud by proces zarůstání pokračoval dál, změnila by se unikátní vřesoviště v relativně krátké době opět v les. Správa Národního parku Podyjí proto v souladu s Plánem péče o Národní park Podyjí a jeho ochranné pásmo, provádí již několik let řízené biotechnické zásahy na vybraných plochách vřesovišť, jejichž smyslem je zastavit šíření těchto druhů a zamezit tak degradaci společenstva. V současné době je likvidován nálet akátu na dvou větších plochách Kraví hory. Cílem tohoto opatření je návrat vřesovištního společenstva na tyto plochy degradované akátovou monokulturou a zvýšení estetické hodnoty krajiny. Po vykácení akátů se totiž otevrou kdysi oblíbené vyhlídky na historickou část Znojma a Hradiště.

-la-

Zrušení vojenské cesty u Ledových slují

Príslušníci Pohraniční stráže hrdě vyprávěli: „V celé Evropě nenajdete asfaltovou cestu s prudším sklonem. Válec, který hutnil povrch, byl na ocelových lanech držen dvěma vyprošťovacími tanky“. Silnička byla v sedmdesátých letech vybudována podél nového trasování železné opony. Na sedmistech metrech nejextrémnějšího stoupání překonávala převýšení 132 metrů. Stavbou byl velmi necitlivě rozdělen jedinečný komplex přírodního lesa. Došlo k částečné likvidaci historické kočárové cesty, kterou nechala vybudovat hraběnka Helena Mnizzková k Ledovým slujím. Změnily se vodní poměry a na chemicky ošetřovaném pruhu podél nové komunikace působila intenzivní eroze. I když cesta nebyla vyznačena jako turistická trasa, došlo zde k několika úrazům cyklistů, kteří

nedbali výstražných tabulí a hazardovali při nebezpečných sjezdech se svými životy.

Z těchto důvodů se Správa NP Podyjí rozhodla cestu zrušit. Její povrch byl z části zasypan hlínou, kameny a padlými stromy. Uzavřený úsek byl z obou stran ohraničen dřevěnými závorami a označen tabulemi s dvojjazyčným textem. Pěším turistům proto doporučujeme, aby při svém putování touto částí národního parku používali červeně značenou turistickou cestu, vedoucí přilehlým lesem, který je téměř výhradně součástí první (nejatraktivnější) zóny národního parku. Cyklistická trasa vede do Podyjí z Vranova buď serpentínami státní silnice, nebo oklikou po hrázi Vranovské přehrady, dále Švýcarským údolím a přes obec Lesná.

-la-

Demolice budovy střelnice pod Ledovými slujemi

V listopadu roku 1989 byla kolaudována budova řídicí věže na vojenské střelnici asi 1 km za posledním stavením Zadních Hamrů. V krátké době se údolím Dyje měla rozeznít střelba zbraní rozličných kalibrů. Dopadová plocha byla ukončena strmým svahem Ledových slují, jedné z nejcennějších lokalit Podyjí. Louka s množstvím chráněných druhů rostlin byla zničena, neboť do ní byly uloženy ovládací prvky, spojující řídicí věž s pohyblivými terči. Střelnice, obehnaná ostnatým drátem, s ohydnou budovou, tvarem připomínající monstrózní stupně vítězů, zasadila krajinnému rázu údolí Dyje pod Vranovem citelnou ránu.

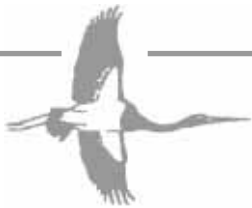
Sametová revoluce našťastí změnila

původní záměry. Na nově zřízené střelnici nepadl jediný výstřel. Louka byla postupně obnovena a Ledové sluje byly uchráněny před dopadajícími projektily. Jen budova postupně chátrala. V jejím zdivu a stropech se objevily trhliny takových rozměrů, že hrozilo její zřícení. Správa NP Podyjí proto ihned po získání objektu do užívání nechala objekt zdemolovat.

V zimních měsících těžká technika v krátké době zlikvidovala a odvezla jeden z posledních symbolů totalitního režimu. Dnešního návštěvníka, přicházejícího do Národního parku Podyjí směrem od Vranova, již nevtá nevzhledná budova střelnice, ale ničím nerušený pohled na květnatou louku zarámovanou strmým ostrohem Ledových slují.

-la-

Výtvarná soutěž „Je ještě čas...?“

Již třináctý ročník celostátní výtvarné soutěže „JE JEŠTĚ ČAS...?“ byl jako každoročně vyhlášen v Brně. Pod jeho organizací jsou podepsáni občanské sdružení Je ještě čas, Ulita - centrum volného času Brno a Ministerstvo životního prostředí České republiky - Územní odbor pro Brněnskou oblast. Soutěž, která je známá svým emblémem – postavičkou medvěda s rádiem na krku od výtvarníka Vladimíra Jiráka - si jako vždy dala za úkol prostřednictvím humoru kritizovat naše prohřešky vůči životnímu prostředí.

Na Znojemsku proběhlo na jaře tohoto roku již potřetí regionální předkolo soutěže. V roce 1998 místní organizace poprvé uposlechly výzvu, která přišla od brněnských pořadatelů. Po třech úspěšných ročnících se dá předpokládat, že i v místních podmínkách tato aktivita zakoření. Vyhlašovatelé soutěže pro znojemský region byly letos, stejně jako v minulých dvou letech, Okresní úřad Znojmo, referát životního prostředí, Dům dětí a mládeže Znojmo a Správa Národního parku Podyjí.

Z více jak dvou set výtvarných dílek, které byly do uzávěrky doručeny na adresu znojemského Domu dětí a mládeže, vybrala porota 14. dubna 25 nejzajímavějších. Jejich autorům byly pak 19. dubna ve Znojemském kině Svět slavnostně předány odměny. Tamtéž byla uspořádána výstava prací, kterou mohli návštěvníci kina obdivovat v průběhu následujícího týdne. Obrázky, které prošly regionálním kolem, mají šanci na další umístění v celostátním měřítku. -mj-

Edice Chráněná území České republiky

Monografie „Chráněná území České republiky“, jejíž 1. díl - Ústecko - vyšel v listopadu 1989, je v Evropě naprosto unikátním projektem. V průběhu 3 let vyjde celkem 13 svazků, obsahujících encyklopedicky utříděné informace o všech vyhlášených velkoplošných (národních parcích a chráněných krajinných oblastech) i maloplošných (národních přírodních rezervacích a památkách) chráněných územích v České republice. Mimo to jsou do přehledu zahrnuty i chráněné stromy a přírodní parky.

Vymezení jednotlivých svazků respektuje nové územně-správní členění České republiky na úrovni krajů. Každá z knih je rozdělena na vcelku samostatné části zahrnující stav územní ochrany na jednotlivých okresech či velkoplošných chráněných územích. Separátní výtisky vztahující se k území okresu, národního parku či chráněné krajinné oblasti budou tištěny i samostatně jako vhodná prezentace okresních úřadů či místních orgánů. Každému

maloplošnému chráněnému území je věnována přibližně jedna strana textu. Výčet základních fenoménů živé i neživé přírody je doplněn dvěma až čtyřmi fotografiemi, mapkou s vymezením hranic a kolmým leteckým snímkem.

Okres Znojmo i Národní park Podyjí se objeví jako dvě samostatné části ve svazku „Brněnsko“, který vyjde do poloviny roku 2001. Edice bude po svém završení uceleným a přehledným obrazem stavu ochrany přírody u nás na konci tisíciletí. Obrovské množství informací podané sdělnou formou může posloužit pro celkovou orientaci specialistů přírodovědných oborů, pracovníků státní správy, místních orgánů, pro výuku na školách, ale i pro poučení všech vážnějších zájemců o přírodu naší vlasti. Jednotlivé díly či celou ediční řadu lze objednat na adrese: ARTEDIT, s.r.o., Sokolovská 114, 186 00 Praha 8, tel.: 02/232 24 81-2.

-šk-

ROSTE V PODYJÍ

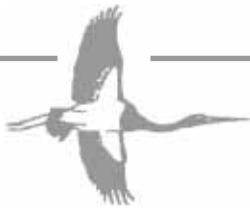
Mišpule německá

Do flóry Národního parku Podyjí nepatří jen druhy geograficky původní (tedy druhy, které se zde vyskytují bez přičinění člověka); mnohdy jsou zajímavé i druhy zavlečené člověkem, ať už záměrně, nebo náhodou. Jednou z takových rostlin, jejíž další existence na území parku je žádoucí, je i jabloni příbuzná mišpule německá (*Mespilus germanica* L.).

Mišpule je nejčastěji krivolaký stromek dosahující výšky kolem 6 metrů, někdy trnitý, s tuhými, široce kopinatými opadavými listy podobnými jablonoňovým. Kvete poměrně pozdě, většinou koncem května, velkými sněhobílými květy jednotlivě umístěnými na vrcholcích listových shluků. Na vrcholu kulovitěho plodu – malvice – zůstávají zachovány dlouhé cípy květního kalicha (často delší než vlastní plod). Malvice mají drsnou kožovitou slupku hnědé barvy, pod níž se skrývá bílá či nazelenalá dužnina, která po přemrznutí hnědne. Uvnitř je většinou pět plochých tvrdých semen. Dřevina pochází z východní Evropy, daří se jí na velmi teplých slunných místech, a to i na suchých stráních s mělkou vrstvou půdy.

Druhový název mišpule je odvozen z faktu, že často provází oblasti historického osídlení německy mluvícím obyvatelstvem. Ačkoli její plod nevypadá na první pohled vábně, byla často pěstována jako ovocný strom. Původně tvrdá dužnina po přemrznutí změkne a je jedlá i za syrova, častější však bývalo její využití jako suroviny k výrobě marmelád či ovocného vína. Odedávna byla roubována, nejčastěji na podnože hlohů či hrušní – dospělý strom pak má částečně morfologické znaky „hostitelského“ druhu (hlavně strukturu větvení či kůry a také vlastnosti plodů – plody z hrušňových podnoží bývají větší a chutnější).

Přestože k nám mišpule byla přivezena hlavně pro svůj potravinářský užitek (mimo chodem mišpulová marmeláda se vřele doporučuje například jako pikantní doplněk ke zvěřině), neměli bychom opomíjet ani její estetické kvality. Pozoruhodné exempláře se zajímavými květy i architekturou větví lze vidět např. na Hradištských terasách. -kar-

Co znamenají tabulky s červeným křížem

Pozornosti návštěvníka Podyjí jistě neušly vyvěšené červené tabulky označené zdravotnickým křížem, číslem a názvem lokality. Jedná se o systém více než 70 traumatologických bodů, které jsou rovnoměrně rozmístěny na celém území Národního parku Podyjí a označují místa, kam jsou v případě potřeby schopny přijet vozy záchranné služby, Pohraniční policie či Hasičského sboru. Zmíněné tabulky budou ještě doplněny o telefonní čísla těchto institucí, která může návštěvník Podyjí použít v případě

ohrožení zdraví, života či v jiných naléhavých případech. Dojde-li k takové situaci, je nutné uvést číslo nejbližšího bodu traumatologického systému, jeho název, jméno volaného a stručnou charakteristiku události. V případě velmi naléhavých situací disponuje záchranná služba i seznamem 9 míst, kde je možné přistát vrtulníkem. V průběhu tohoto roku bude do systému pravděpodobně napojena i pravá rakouská strana Podyjí.

Věříme, že krizových situací nastane co

nejméně. Nehody spojené s pěší a zvláště cyklistickou turistikou jsou přesto relativně časté a Správa NP Podyjí chce být připravena i na tyto nenadálé případy. Přejme si navzájem, aby naše cesty za krásami národního parku nebyly nikdy ukončeny příjezdem sanitního vozu, ale spíše dobře vychlazeným pivem v některé z útulných hospůdek či skleničkou vína na Šobesu a příjemným pocitem z dobře prožitého dne v Národním parku Podyjí.

-la-

Obnova cesty pod Vranovským zámkem

Vznik lesoparku v okolí Vranovského zámku lze datovat přibližně od poloviny 18. století. Majitelé zdejšího panství tou dobou začali provádět v krajině úpravy, které odpovídaly dobovým zvyklostem a vkusu šlechty. V lese byla rozšiřována síť stezek, byly zřízeny vyhlídkové průseky, podél cest rozmístěny kamenné lavičky, jezírka s umělými vodopády a také různé drobné stavby. Jedná se o kapličky, kříže, výšinné obelisky, rodinné památníky i zmenšené napodobeniny antických chrámů. Tyto objekty vznikaly postupně a jsou zbudovány v barokním, později barokním i klasicistním slohu. Nacházejí se zde i romantické stavby z první poloviny devatenáctého století.

Péče o lesopark trvala až do začátku druhé světové války. V té době byla přerušena, území postupně pustlo a jeho parková úprava téměř zanikla. Na konci devadesátých let zahájila Správa Národního parku Podyjí práce, které by měly postupně vést alespoň k částečné obnově krajinářského lesoparku. Snaha o znovuvzkříšení historické podoby území je spojena se záměrem přizpůsobit se potřebám návštěvníků, kteří do těchto míst dnes přicházejí.

Jedním z počinů na tomto poli byla obnova staré cesty k zámku procházející lesoparkem, která byla v minulosti zničena. Nově ote-

vřená cesta pod Vranovským zámkem má dvě větve. První větev navádí návštěvníky zámku přímo od mostu přes Dyji, druhá pak od parkoviště pod zámkem. Turisté, kteří přijíždějí do Vranova s cílem navštívit zámek, museli do nedávné doby stoupat od parkoviště či od obce jedinou možnou přístupovou cestou – po silnici. To samozřejmě nebyl příliš romantický vstup do historického areálu a ani z hlediska bezpečnosti to nebylo ideální, zejména pro rodinné výlety s houfem malých dětí. Oproti tomu nově zbudovaná cesta nabízí příjemnou procházku pěkným přírodním prostředím. Za zmínku stojí též původní kamenné schodiště,

kteří bylo při rekonstrukci cesty znovu odkryto.

V letošním roce bude cesta vybavena informačním systémem, tzn. turistickými ukazateli a také tabulemi s tříjazyčnými texty přibližujícími historii území. Rovněž v letošním roce se počítá s obnovou slepé větve, odbočující z rekonstruované komunikace do stráně nad Dyjí a vedoucí až k téměř neznámé vyhlídce nad obcí Vranov (viz foto na str. 1). S budováním těchto zařízení pro návštěvníky souvisí i provádění lesnických prací, zejména pak odstraňování některých nežádoucích dřevin.

-mj-

ZE SOUSEDNÍHO BŘEHU

Pozvánka do Hardeggu

Ve dnech 20.-21. května proběhne v rakouském Hardeggu slavnostní otevření Nationalparku Thayatal na rakouském břehu Dyje. Národní park již oficiálně působí od Nového roku (informace v 1. čísle Podyjského listu), otevření pro veřejnost si rakouská strana však nechala až na jaro.

Do uzávěrky tohoto zpravodaje nebyl znám ještě oficiální program celé slavnosti. Ví se však již nyní, že hlavní část proběhne v neděli

21. května od 10 hodin a že vedle tradičního občerstvení, jarmarečního prodeje a kulturního programu (pozvání jsou i čeští hudebníci) by měla proběhnout i setkání politiků z obou stran státní hranice.

Správa NP Podyjí v rámci akcí k Evropskému dni parků pořádá v uvedený den cyklistickou vyjíždku s návštěvou Hardeggu. Ty příznivce Podyjí, kteří cyklistice nehodují, zveme na slavnost rovněž. Spíše než výlet

autem však doporučujeme pěší procházku z Čížova, neboť na rakouské straně je očekávána vysoká návštěvnost s možnými dopravními komplikacemi na příjezdu nebo ve vlastním Hardeggu.

O přesném programu budou zájemci informováni prostřednictvím sdělovacích prostředků nebo informačních panelů Správy Národního parku Podyjí v obcích jeho ochranného pásma.

-kk-

Krkonošský národní park

Nejvýznamnější kategorií zvláště chráněných území nejen v České republice, ale i v mezinárodním měřítku jsou národní parky. Zákon č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny definuje národní parky jako „rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam“.

Nejstarším národním parkem v České republice je Krkonošský národní park, vyhlášený v roce 1963 k ochraně vrcholových partií nejvyššího českého pohoří. Jedná se o bilaterální chráněné území, vyhlášení Karkonoszského parku narodowego na polské straně pohoří se váže dokonce již k roku 1959.

Území díky velkému potenciálu reliéfu (nejnižší místo 380 m n.m. na soutoku Jizery a Jizerky, nejvyšší místo 1602 m n.m. vrchol Sněžky) zasahuje do několika vegetačních stupňů. Jedná se o stupeň podhorský (do nadmořské výšky 800 m) s listnatými a smíšenými lesy, stupeň horský (do 1200 m n.m.) se smrkovými lesy a horskými loukami, stupeň subalpínský (do 1450 m n.m.) s porosty kleče, vrcholovými rašeliništi a ledovcovými kary a stupeň alpínský (nad 1450 m n.m.) s lišejníkovou, travnatou a kamenitou tundrou. Průměrná roční teplota v Krkonoších se pohybuje mezi 0° a 6° C, území je velmi bohaté na srážky, roční úhrn se pohybuje mezi 800 a 1600 mm. V některých místech leží sněhová pokrývka v průměru až 180 dní ročně.

Toto jedinečné pohoří je místem výskytu celé řady velmi vzácných rostlinných a živočišných druhů. Zejména druhové bohatství místní flóry je mimořádné. V Krkonoších bylo zjištěno více než 1200 druhů cévnatých rostlin a mnohonásobně vyšší počet druhů rostlin bezcévných, přes 30 rostlinných druhů je endemických, to znamená, že tyto rostliny se vyskytují na některých lokalitách

v Krkonoších a nikde jinde. Velmi zajímavá je i krkonošská fauna, i když za endemické lze označit pouze 1 živočišný druh a 2 poddruhy. Stejně jako v rostlinné říši i mezi živočichy se vyskytuje značné množství tzv. glaciálních reliktnů, tj. takových druhů, které se zde vyvinuly v období ledových dob. Po ústupu pevninského ledovce se zde pak zachovaly díky drsnému klimatu pouze v jakémisi „ostrůvku severské tundry“ ve střední Evropě.

Rozloha Krkonošského národního parku je 36.212 ha (zhruba šestinásobek Podyjí). Park je rozdělen do 3 zón s diferencovanou ochranou území, jejichž principy vymezení jsou zhruba stejné pro všechny národní parky u nás. 1. zóna, tzv. přísná přírodní, zahrnuje nejcennější lokality parku, zejména nejvyšší hřebenové partie Krkonoš, území ledovcových karů, pramennou oblast Labe a Úpy, některé lesní porosty, louky s vysokou druhovou rozmanitostí a výrazné skalní útvary. Příroda v této zóně je ponechána samovolnému vývoji, v jehož zájmu jsou veškeré hospodářské činnosti vyloučeny. Vstup veřejnosti je možný pouze výjimečně, výhradně po značených turistických cestách.

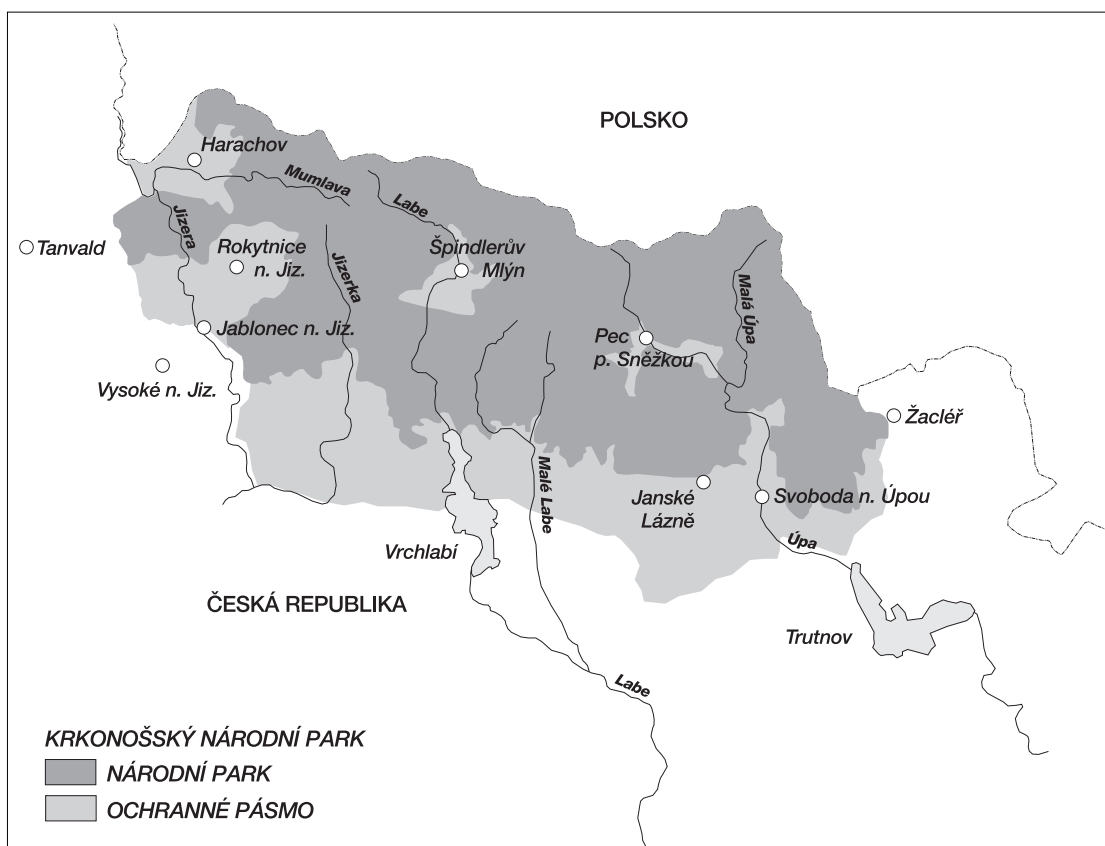
2. zóna národního parku, tzv. řízená přírodní, tvoří jakýsi úzký, místy i nesouvislý pás okolo zóny první. Patří do ní území s rovněž velmi významnými přírodními hodnotami

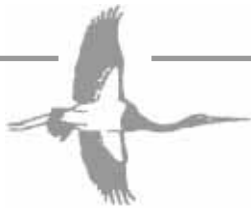
v oblasti horní hranice lesa a člověkem částečně pozměněné lesní a luční ekosystémy, vhodné pro šetrné lesnické či zemědělské využívání. 3. zóna, tzv. okrajová nebo též nárazníková, je plošně nejrozsáhlejší území, kde při respektování ochrany biologické rozmanitosti je možné využít rovněž prošetřené formy lesnického a zemědělského hospodářství a stejně tak pro turistiku a rekreaci.

Jakýmsi „obalem“ parku směrem do vnitrozemí je, stejně jako v případě Podyjí, ochranné pásmo národního parku. Má výměru 18.400 ha a hlavním motivem jeho zřízení je zabezpečení vlastního národního parku před okolními rušivými vlivy. Statut ochranného pásma požívají i některé enklávy uvnitř parku s koncentrovanou rekreací a intenzivním sportovním využitím některých ploch. Jedná se zejména o tradiční lyžařská centra Harrachov, Rokytnici nad Jizerou, Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou a Velkou Úpu.

Právě nadměrná rekreace je vedle hromadného odumírání lesních porostů vlivem imisí hlavním problémem Krkonoš. Českou část pohoří totiž navštíví ročně v průměru 8 milionů návštěvníků. I z těchto důvodů patří klenot přírody, hájený pohádkovým Krakonošem, do seznamu nejohroženějších národních parků světa.

-kk-

Evropský den parků

Návštěvníci některých chráněných území v ČR se již loni koncem května mohli při svých výletech za poznáním setkat s dosud neznámým kruhovým emblémem s mapou Evropy. Ne vždy bylo zřejmé na první pohled, k čemu tento symbol slouží a co si pod ním návštěvník chráněného území má představit.

Jedná se o symbol Evropského dne parků, který mezinárodní federace EUROPARC, zastřešující organizace evropských chráněných území, stanovila na 24. květen. Smyslem tohoto dne je apel na všechny členy federace (Národní park Podyjí členem od roku 1998), aby právě na období okolo 24. května připravili pro nejširší veřejnost různé aktivity, připomínající význam nejenom parků (ve smyslu národních parků), ale i ostatních kategorií chráněných území.

Proč právě 24. květen? Na tuto otázku je

potřeba trochu historie a je potěšitelné, že i české země se v tomto směru do ní velmi významně zapsaly. V roce 1838 totiž vznikly osvětleným rozhodnutím hraběte Schwarzenberka nejstarší přírodní rezervace na světě, a to Žofínský prales a Hojná Voda v Novohradských horách. Smyslem tohoto opatření bylo deklarovat, že určité velmi hodnotné části lesa mají být provždy vyloučeny z běžného hospodářského využívání a uchovány v jakémisi „vyšším“ zájmu ve stavu nedotčeném a pro poučení příštích generací.

Totopionýrské opatření setýkalo asi 200 hektarů lesa. Historie národních parků, tedy mnohonásobně rozlehlejších území, začala až v roce 1872, kdy americký kongres přijal zákon o zřízení Yellowstonekého národního parku na území států Wyoming a Montana. Na evropském kontinentě první národní parky vznikly až v roce 1909, a to

ve Švédsku. Bylo jich hned 9 a k jejich vyhlášení došlo právě 24. května. A právě od loňského 90. výročí tohoto vyhlášení se ve většině evropských velkoplošných chráněných územích, sdružených ve Federaci EUROPARC, pořádají některé poznávací akce pro veřejnost zejména k tomuto datu.

Na letošní rok připravila k této příležitosti Správa Národního parku Podyjí stejně jako loni několik akcí pro veřejnost. Jedná se o sobotní entomologickou exkurzi na Hradištské terasy (20. května) a cyklistickou vyjížďku pro veřejnost do Nationalparku Thayatal (21. května), spojenou se slavností v Hardeggu (informace na str. 6 zpravodaje). Hlavní prostor bude však věnován programu pro základní školy v obcích ochranného pásma národního parku, které bude hostit budova Návštěvníckého střediska v Čížově ve dnech 22. - 24. května. Program pro děti bude vedle prohlídky expozice či videopořadu o národním parku obsahovat i soutěž v přírodě a možná i prezentaci živých dravců.

-kk-

Kalendář vycházek pro veřejnost

KVĚTEN

6. 5. sobota – Vítání ptačího zpěvu – exkurze pro všechny, kdo se ptají „Co to tady zpívá?“
Vedoucí: Mgr. Vlasta Škorpičková – Okresní úřad Znojmo

Sraz: 5.00 h u budovy Jihomoravského muzea Znojmo (Minoritský klášter)

Trasa: Znojmo – Cínová hora – Čertův mlýn – Králův stolec – Hradištské terasy – Znojmo cca 10 km nenáročným terénem, návrat cca v 10 h

Doporučené vybavení: dalekohled

Zaměření: ornitologie, výklad k ptačím hlasům v probouzející se přírodě

20. 5. sobota – Entomologická exkurze na Hradištské terasy (akce k Evropskému dni parků)

Vedoucí: Ing. Martin Škorpič – Správa NP Podyjí
Sraz: 10.00 h u budovy Jihomoravského muzea Znojmo (Minoritský klášter)

Trasa: Znojmo – Hradištské terasy a zpět cca 7 km středně náročným terénem, návrat cca ve 13.00 h

Zaměření: Entomologie, botanika

21. 5. neděle – Na kole do nového národního parku (akce k Evropskému dni parků)

Vedoucí: RNDr. Jan Kos – Správa NP Podyjí

Sraz: 9.00 h u mostu pod hrází vodní nádrže Znojmo

Trasa: Znojmo – přes vřesoviště – Devět mlýnů – Šobes – Podmolí – Nový Hrádek – Lukov – Čížov – Hardegg – Čížov – Znojmo cca 50 km zejména po asfaltových cestách

Nutno s sebou: platný cestovní pas, kapesné

Zaměření: historie vzniku obou národních parků, mezinárodní spolupráce v ochraně přírodního prostředí

22. 5. – 24. 5. pondělí – středa – Národní park pro děti (v rámci Evropského dne parků)

Nabídka programu pro okolní základní školy v Návštěvníckém středisku Správy NP Podyjí v Čížově (přírodovědné soutěže, přednášky, promítání apod.)

ČERVEN

3. 6. sobota – Letní zoologická exkurze

Vedoucí: Mgr. Antonín Reiter – Jihomoravské muzeum Znojmo

Sraz: 8.00 h Havraníky, u kostela

Trasa: Havraníky – přes vřesoviště – Šobes – Lipina – Staré vinice – zpět Havraníky cca 12 km středně náročným terénem, návrat do 14.00 h

Doporučené vybavení: dalekohled, peníze na malé občerstvení na Šobesu

Zaměření: lokality obojživelníků, plazů a ptáků uprostřed vegetační sezóny

17. 6. sobota – Přírodní rezervace a přírodní památky Znojemska

Vedoucí: Mgr. Vlasta Škorpičková – Okresní úřad Znojmo

Sraz: 8.30 h Znojmo – parkoviště u Zimního stadionu

Trasa: autobusem Znojmo – Lesná – Chvalatice – Zblovce – Uherčice – Podhradí – Znojmo s návštěvou přírodních památek Cínová hora a Uherčická louka a přírodních rezervací Růžový vrch, Bílý kříž a U Doutné skály (cestou zastávka na oběd)

Nutná předchozí přihláška: do 15.6.2000 na Správě

NP Podyjí u PhDr. Markéty Jelínkové (tel. 22 67 22 nebo 22 11 15)

Cena: 50,- Kč (úhrada dopravy)

Zaměření: základní informace o zvláště chráněných územích Znojemska, exkurze do některých z nich

ČERVENEC

8. 7. sobota – Lesoparkové úpravy očima romantiků a zednářů pozdního 18. a 19. století

Vedoucí: PhDr. Jan Kozdas – Památkový ústav Brno

Sraz: 9.00 h Lesná u kostela

Trasa: Lesná – Letohrádek Lesná – Obelisk na Ledových slujích – Kočárová cesta – Vranov nad Dyjí středně náročná cesta cca 10 km, zakončení okolo 14.00 h

Zaměření: romantické stavby na území bývalého Vranovského panství

22. 7. sobota – Předválečná opevnění

Vedoucí: mjr. Ing. Pavel Zona – Územní vojenská správa Znojmo

Sraz: 9.00 h Návštěvnícké středisko Čížov (auta prosíme odstavit na parkovišti před obcí)

Trasa: Čížov – Hardeggská vyhlídka – opevnění u celnice Hardegg – po levém břehu Dyje cca 1500 m k dalším opevněním, stejnou cestou zpět, nenáročná trasa cca 10 km s návratem do Čížova do 14.00 h

Zaměření: strategie obrany hranic v předválečné republice, příklady drobných opevňovacích staveb v Podyjí

Podyjské listí – Zpravodaj Správy Národního parku Podyjí, ročník 1., č.2/2000 ° **Vydává:** Správa Národního parku Podyjí, Na Vyhlídce 5, 669 02 Znojmo ° **Redakce:** RNDr. Jan Kos ° **Spolupráce:** PhDr. Markéta Jelínková, Ing. Martina Kosová, Petr Lazárek, Ing. Josef Maxa, Mgr. Lenka Reiterová, Ing. Tomáš Rothröckl, Ing. Martin Škorpič, Dr. Ing. Tomáš Vrška ° **Fotografie:** Petr Lazárek, Mgr. Lenka Reiterová, Ing. Tomáš Rothröckl, ° **Grafická úprava a sazba:** Atelier FGT Znojmo, Horní Česká 42, tel.: 0624/261175 ° **Tisk:** Amaprint Třebíč ° **Náklad:** 700 výtisků ° **Vyšlo:** květen 2000° Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, státním podnikem, OZ Jižní Morava, ředitelství v Brně, č.j. P/2 - 1173/00 ze dne 3. 3. 2000. Vytiskováno na 100% recyklovaném papíru. Neopředné